

تاریخ ۰۱/۰۴/۲۰۰۸

نویسنده: هاري

د افغان خطر

د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو د وزارت پخواني مرستیال او د جورج واشنگتن د پوهنتون د بین المللي مطالعاتو پروفیسور، کارل ایف. ایندرفورت، د افغانستان د شرایطو په ارتباط د وروستیو خارجي څېړنو یو مهم او اصلي غړي هم وو. هغه د افغانستان د مسایلو سره اوږده سابقه او پراخه اشنایي لري. هغه د کلنټن په دوران کې په خارجه وزارت کې، د افغانستان په شمول د جنوبي اسیا د نورو هیوادونو د مسایلو او روابطو مهم څارونکی او مسول کس وو. پروفیسور ایندرفورت ه د مارچ پر ۲۵ د بالتیمور سن په ورځپاڼه کې د افغانستان د رواني بحرانې وضعې په باب پخپلي مقالې کې لیکي: "که چیرې متحده ایالات او ناټو په افغانستان کې جدي اقدامات ونکړي، دا جنگ بنایي وپایل سي".

پروفیسور ایندرفورت ادامه ورکوي او وايي: د افغانستان په باب له دريو رپوټونو څخه په يوه کې راغلي دي: "پام کوي: ناټو يې په افغانستان کې نه گټي." د افغانستان په باره کې دوه نور رپوټونه هم همدا شانې نتایجو ته رسېدلي دي. که امریکا او ناټو پام ونه کړي، د افغانستان ماموریت بنایي ناکامه سي. دا به د امریکا د ستراتیژیکي گټو لپاره په ټوله نړۍ کې ډېر زیان ورسوي. همداراز، د تروریزم پر خلاف جنگ به هم کمزوری کړي او هم به د ناټو راتلونکي او شتون د خطرونو سره مخامخ کړي.

د ناټو مشران به بله اونۍ په رومانيا کې سره راغونډ سي. دوی ته په يوه ټکي ځان پوهول پکار دي. هغه دا چې دا درې واره رپوټونه پدې خبره موافقه سره لري چې په افغانستان کې کامیابي دوو شیانو ته اړتیا لري: لمړي، ددې اراده باید ولرو چې د افغانستان دجنگ گټل او بیا ودانول باید زموږ له اولویتونو څخه وي، او دوهم، بین المللي ټولنه باید د اوږدې مودې تعهد او دوداره کوبنښ ته غاړه کښېږدي.

ځکه دافغانستان په تحقیقاتي په رپوټونو کې راغلي چې حالات نازک او خطرناکه دي. ټول هغه پرمختگونه چې پدې تېرو شپږو کالو کې تر لاسه سوي دي، هغه د مرگ ژوبلي د زیاتېدو، د بین المللي ټولني د ارادې د کمزور کېدو، د سمیه ایزو بی ثباتیو د ډېرېدو، او د افغانانو په منیځ کې د راتلونکي په باب د بی اطمینانۍ د زیاتېدو له کبله له خطر ونو سره مخامخ دي.

څه باید وسي؟ درې واره رپوټونه په افغانستان کې د نړیوالي ټولني د بیا فعاله کېدو لپاره څو وړاندیزونه لري. مهم يې دا دي:

۱_ بین المللي ټولني ته پکار ده چې په افغانستان کې خپل ځان او کارونه سمبال کړي. څه د پاسه ۴۰ ملکونه، درې ستر نړیوال سازمانونه، او په پېڅر غېر دولتي این جو گاني او موسسې په هیواد کې فعالیت کوي. عموماً، د حامد کرزي د حکومت او د خارجي ملکونو او موسساتو تر منیځ همکاري او هملاسي نسته. د افغانستان لپاره د ملگرو ملتونو د نوي خاص استازي مقررېدل که څه هم ځنډېدلی خو سم اقدام وو.

۲_ بین المللي ټولنه افغانستان ته د لږو عسکرو پر ځای باید پر وخت او اندازه برابر عسکر واستوي. مانا دا چې د ناټو اوسنی ۴۷۰۰۰ کسيزه پوځ ۷۵۰۰ کسيزو ته رسول سي. هغه ملکونه چې په نظامي عملیاتو کې برخه نه اخلي، هغوی باید د ملکي سکتور په بیا ودانولو کې ډېره ونډه واخلي. د افغانستان د اردو او پوځ د روزلو او مجهزولو عملیه نوره هم باید گړندی سي.

۳_ د ښه او مسوله حکومت د جوړولو لپاره باید قضایه قوه خلق سي او هم په پولیسو او څارنوالۍ کې جدي اصلاحات راوستل سي. د اداري فساد سره مجادله باید د افغان حکومت او بین المللي ټولني یو مهم اولویت سي.

۴_ دافغانستان د خلاصون او د يوه "نارکو سټېټ" د مخنيوی لپاره، نوي فکرونو او سياسي ابتکارونو ته اړتيا سته. افغانستان همداوس د نړۍ ۹۳ فیصده تریاک تولیدوي. د کوکنارو د نه کرولو په مقابل کې باید د بزگرانو سره مالي او نوري مرستې وسي.

۵- د بیاودانولو د عملیې د عمومي فعاله کولو او پراخولو ته ضرورت سته. زیربنایي پروژې لکه سړکونه، د برق او اوبو سیستمونه، او د پلونو د جوړولو پروسه باید لا گړندی سي. پدې پروژو کې باید تر هغه حده چې امکان لري افغانان په کار واچول سي، خو هم کارونه خلق سي او هم د بېکارانو د زیاتېدونکي لښکر د بدو او خطرناکه اغېزو مخه نیول سوې وي.

۶- بالاخره، په افغانستان کې تر هغه وخته پوري کامیابي نه ترلاسه کېږي ترڅو پاکستان هم د حل دلاري ملگری نسي. د دارو ملکونو ثبات او سوله پدې پوري تړلې ده چې په گډه دپاکستان په قبایلي سیمو کې د القاعده طالبانو دسبب ځایونه وران او پاک کړي. امریکا او ناټو ته پکار ده چې د افغانستان دامنیتي او انکشافی ضرورتونو او ستونزو د حلولو په غرض یو داسي سیمه ایز پلان مطرح کړي چې د افغانستان په باثباته کولو کې د ایران په گډون نور گاونډ هیوادونه هم پکې شامل وي. دافغانستان د مسایلو په ارتباط، د متحده ایالاتو لپاره د ایران سره د نه خبرو کولو د پالیسی تر گټې تاوان ډېر دی.

په تېرو څو میاشتو کې، داسي نښې نښانې په سترگو کېږي چې گواکي متحده ایالات او ناټو دې تریخ واقعیت ته رسېدلي دي چې په افغانستان کې ناکامي هم ممکنه ده. دوی لگیا دي هم پر خپلي ستراتیژۍ باندې تجدید نظر کوي او هم خپلي منابع د ضرورت سره سم وېشي. د ناټو اتحاد عمومي منشي کابل ته په خپل وروستي سفر کې ښاغلي کرزي ته وویل: "ناټو د افغانستان ماموریت ندی انتخاب کړی، بلکې د ناټو لپاره د افغانستان ماموریت یو ضرورت دی".